

Virðing og samband millum ættarliðini

Vit prenta her setanarrøðuna, sum Jóannes Eidesgaard, landsstýrismaður í almannamálum helt, tá stevnan Eldradagar 1993 varð sett í Norðurlandahúsinum

Góðu pensionistar – góða samkoma!

»Boð treingir lítin frá teim, undir torvuna fóru:

Vittir og varligir tróðu teir túnið.

Søga myndadist meðan – og orð, ið slektsarv ólu.

Gev hesum lítlu lunnun, teir fóru um slitu; gott er at kenna hitan av hondum, ið sleptu. Hetta er sevján í ættini rennur.

Soleiðis ljóðar eitt brot úr «Fedranna talu» eftir Heðini Brú, og burtur úr hesum brotinum er yvirskriftin til «Føroysku eldradagarnar 1993» tikin: «Gott er at kenna hitan av hondum, ið sleptu».

Góðu pensionistar. Erliga vil eg siga, at eg siggi tað sum ein stóran heiður at kunna fáa møguleikan at seta hesa ráðstevnu, sum ta fyrstu av sínum slag í Føroyum, og skal tað verða mín vón, at nakað kemur at sita eftir bæði hjá politikarum, pensionistum og annars fólk flest.

Nókur dimm og grá skýggj eru rikin inn í føroyska gerandisdagin. Vit uppliva eina tíð, sum fyrri okkum, ið enn eru á miðalaldri, er tann dapraða, vit kenna. Men fyrri tykkum, sum eru pensionistar, er henda tíðin ein endurtøka av kreppunum í tríati- og fimtiárunum. Tess betur duga pensionistarnir eisini at mæta kreppuni, hóast teir eisini merkja hana.

Dag og dagliga hoyra vit um ræðuligu fylgjurnar av kreppuni. Vit hoyra um virkir, ið fara á húsagang. Vit hoyra um skip, ið fara undir hamaran. Vit hoyra um bankar, ið eru í kreppu. Vit hoyra um hús, sum verða seld á tvingsilssølu. Vit hoyra um fólk í hundraða tali, sum flyta av landinum, og vit hoyra um eitt met høgt arbeiðsloysi. Samstundis hoyra vit um sparingar á øllum økjum, og eisini hoyra vit um óttar byrðar, ið verða lagdar oman á herðarnar á skattgjaldarunum.

Umleið 500 fólk vóru stódd í stóra salinum í Norðurlandahúsinum í vikuskiftinum

Stutt kann sigast um samfelagsstøðuna í Føroyum í dag, at hon setur risakrøv til hvønn einstakan av okkum. Íroynd og veru ein royndartíð fyrri tað føroyska fólk, nú tað sansar at allastaðni.

Kendi svenski politikarin Olof Palme hevur einaferð sagt, at politikkur er at vilja broytingar. Uttan iva sera beinrakið sagt, men at vilja nakað er gjarna tengt saman við einum kostnaði. Tað kostar at vilja.

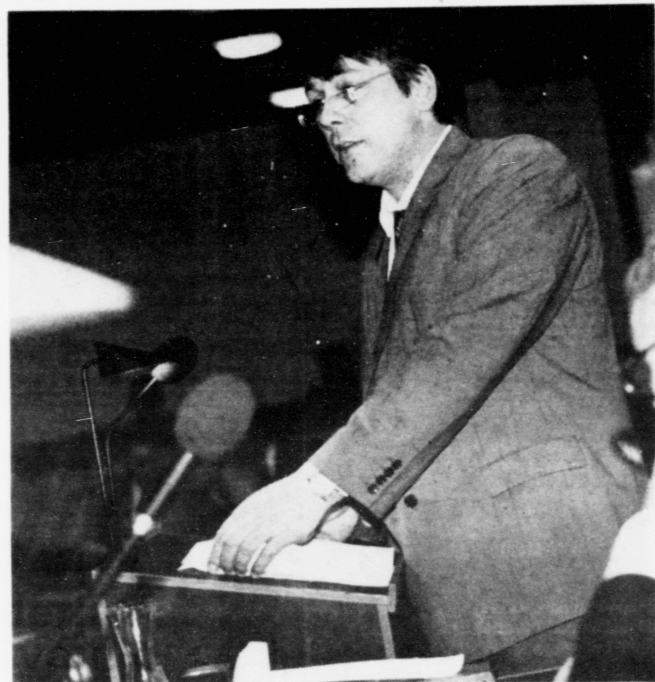
Ónkra fríðarlaga løtu, hóast tær eru fáar, hevur man sum politikari hugsað um, hvussu spennandi og inspirerandi og konstruktivt politiska arbeiðið man hava verið tey góðu árin, tá pengar enn vóru í Føroyum. Ein politikari í dag hevur ikki møguleika at taka orðini hjá Palme til sín í sama mun. Uppgávan nú er sum frægast at verja. Frá fyrr at kunna ráðfest tað, sum skuldi byggjast upp, situr tú í dag og ráðfestir tað, sum skal halda uppat at virka, tí ráðini ikki longur eru til tað.

So hetta er sanniliga eisini ein sonn royndartíð fyrri politikararnar.

Tað hevur altíð verið lættari og hugabetri at bytt út, heldur enn sum nú at taka inn aftur. Tó er kravið til okkum í dag meira at duga á at skyna, hvat er vert at varðveita, og hvat kunnu vit vera fyriuttan. Sanniliga ikki nakað lætt val. So dagsins politikkur er ikki so nógv »at vilja« men heldur »at verja« samfelagið á ein slíkan hátt, at tað framvegis kann kallast eitt vælfærdarsamfelag, um kanska nakað repað.

Sjálvsagt eru her økir, sum tit pensionistar meta, at vit møguliga ikki verja nógv væl, men høvi býðst í morgin til at viðgera hesar spurningarnar.

Eg havi mangan eisini hugsað um, hvussu vit fara at hugsa, tá ið kreppan hasar av. Her eri eg sannfórður um, at vit fara í okkara privata lívi at ráðfesta øðrvísi. Eg ivist onga løtu í, at vit fara at finna onnur virði í lívinum, enn tey vit høvdu, tá ið

Jóannes Eidesgaard, landsstýrismaður: - Sjálvandi eru tey gomlu aktivið í eldrapolitikkinum. Tað, at ein er virkin, so leingi sum kreftirnar eru til tess, er besta trygðin fyrri, at eldraárin fáa eitt gott innihald

»verðin« var um at taka okkum av fótum.

Óg júst sum fuglurin Fønix lætti sær á upp úr øskuni, so hevja seg upp nýggj hugtøk sum eitt nú lívsvirði. Tað er alt meira vanligt at hoyra fólk leggja dent á annað enn tey materialistisku virðini.

Innast inni trúgvi eg, at vit aftan á kreppuna fara at hava eitt nógv sunnari og betri innihald í okkara tilveru.

Ein uggi er so, at alt hevur eina tíðaravmarking – eisini kreppan.

Men nú skal eg ikki bert tosa um kreppuna og hennara sváru fylgjur, og heldur ikki, hvussu vit frægast eru før fyrri at varðveita vælfærdarsamfelagið Føroyar til betri tíðir, tí tað kunnu vit eisini gera á fundinum í morgin.

Góðu pensionistar – hesir báðir dagar eru tykkara – so lat okkum tosa um tykkara viðurskifti og um tey viðurskifti, ið okkum biða, tá ið vit verða pensionistar.

Tað er vordíð alt meira vanligt, at tosað verður um lívsvirði, og her hugsi eg serliga um lívsvirðið hjá okkara pensionistum.

Sjálvandi eru tey gomlu størsta aktivið í eldrapolitikkinum. Tað, at ein er virkin, so leingi kreftirnar eru til tess, er besta trygðin fyrri, at eldraárin fáa eitt gott innihald.

Ofra verður aldurdomurin roknaður sum nakað, ið ikki er serliga vakurt ella attraktivt. Vit vilja helst ikki verða mint á, at deyðin biðar okkum – tískil er aldurdomurin ikki tann náttúrligi parturin av lívsgongdini sum hann sjálvandi náttúrliga skuldi verið.

Nógv siggja tey gomlu sum ein stóran og gráan bólk, sum tørvar áráði og áhuga fyrri lívinum rundan um tey. Tey eru ofta einsamøll og hugtung, og nógv okkara hava hug til at vísa samkenslu, vit vísa eitt alt ov stórt hjálpsmi, og mangan tosa vit við tey gomlu sum við barnagarðsbørn. Treyðugt vilja vit lata tey taka ábyrgd av egnum lívi.

Men fyrri mong er aldurdomurin ein tíð, sum er eins góð og mennandi sum barnadómurin, ungdomurin og manndómurin kann vera tað. Tí eru tey gomlu líka so fjølbroytt og líka so négv einstaklingar, sum menniskju í øðrum aldursbólum eru tað.

Mong okkara hava eisini ta fatan, at tey gomlu keða seg og ikki duga at stytta sær stundir. Og mong, sum júst eru pensioner, kunn eisini merkja tað á henda hátt.

Men aldurdomurin eigur heldur at vera tann tíðin, sum gevur møguleika til at fara undir tiltøk, man annars áður ikki hevur havt tíð til. Nýggj tiltøk og nýggj arbeiði, sum eru óroynd. Eisini skulu vit vita, at vit øll eiga evnr, sum vit ongantíð hava gjørt brúk av og sum tískil skulu finnast fram.

Við øðrum orðum, tað snýr seg um at liva lívið, tí vit fáa ikki møguleika at angra, tá ið vit liggja og skulu siga lívinum farvæl.

Pensionistafeløgin hava fingið stóra undirtøku kring alt landið, og tað er tí, at tey hava prógvað, at tey veruliga liva upp til endamálið. Nógv av hesum feløgnum eru sera virkin og taka lut í dagsins kjaki, og hava hesi viðurskifti havt ávirkna á tann einstaka pensionistin, soleiðis at hesin eisini er vordin meira virkin. Feløgin syrgja fyrri, at limirnir ikki sleppa at fella í fátt, men við tiltøkum heldur tey virkin.

Fyrri ein sunnan eldrapolitikkin hava hesi feløg ómetliga stóran týðning. Nú skal eg ikki siga, at bingo er eydnan í aldurdominum, og kundi eg persónliga ynskt, at feløgin gjørdu sína ávirkan munandi meira galdandi í samfelagsspurningum. Henda ávirkan, borin fram av lívsroyndum, hevði verið ein tiltongdur og neyðugur partur av samfelagskjakinum. Tá høvdu tit ikki flýtt okkum eina tóma tægu, og kundu vit yngru tá borið viðfærið longur fram á vegin.

Fyrri nokrum er lívsvirði tað ikki at vera til yvirs. Fyrri onnur er tað at ferðast, har fyrri uppáftur onnur er tað at hava avgerðarrætt yvir sær sjálvum. Lívsvirði kann bert metast av teimum gomlu sjálvum – og ikki øðrum.

Men lívsvirði er ikki bert tað, ein sjálvur er harri yvir. Tað kann fyrri nokur vera hetta at vera saman við menniskjum, ein sjálvur hevur valt, tað er at vera saman við menniskjum, einum dámar, ella at búgva, har ein ynskir. Lívsvirði er eisini tað, sjálvur at fyriskipa tí dagliga degnum. Tað kann eisini vera eitt smíl frá øðrum menniskjum ella at verða fevndur av fólki, sum dáma ein og eru góð við ein.

Tað er ein torfør tíð, vit liva í. Tíðin er torfør fyrri okkara børn at búna st, tíðin er torfør fyrri tað einstaka húskið at skapa tryggleika og samanhold í, og tíðin er torfør

